

KLAGANDE

Sociala myndighetsnämnden i Kungälv kommun
Stadshuset
442 81 Kungälv

MOTPART

██████████ ██████████
Ombud: Sofia Richardsson
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 20 december 2017
i mål nr 7697-16, se bilaga A

SAKEN

Personlig assistans

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom i den del som avser insatsen personlig assistans och fastställer Sociala myndighetsnämnden i Kungälv kommun beslut.

YRKANDEN M.M.

Sociala myndighetsnämnden i Kungälv kommun yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom i den del som avser insatsen personlig assistans och fastställer nämndens beslut den 23 juni 2016. I andra hand yrkar nämnden att frågan om ██████████ behov av tillsyn visas åter till nämnden för ny bedömning. Nämnden anför följande.

██████████ har inte behov av aktiv tillsyn. Av utredningen framgår att han lämnas ensam kortare stunder utan att det finns någon person inom hörhåll. Det finns inga konkreta situationer som visar att ██████████ utsatt sig själv eller någon annan för fara, eller att han råkat ut för någon allvarlig incident. Resultatet av förvaltningsrättens dom blir att behov av aktiv och passiv tillsyn bedöms på samma sätt och att ██████████ får rätt till en betydligt mer omfattande insats än vad hans egentliga behov kräver. ██████████ har ett visst behov av tillsyn. Det behovet tillgodoses genom beviljad tid som motsvarar 15 minuter per timme.

Det finns inget i underlaget som styrker att det krävs en tredje person närvarande för att det över huvud taget ska vara möjligt för ██████████ att kommunicera med andra. Han har under sin vistelse på daglig verksamhet ingen närvaro av personlig assistent och det fungerar för personalen där att ha enklare samtal med honom. ██████████ hustru har vidare framfört att hon i regel behöver vara med och tolka men inte att det är en förutsättning. Han har dessutom tidigare varit beviljad avlösarservice i hemmet och det har inte kommit fram några uppgifter om att det då varit svårt med kommunikationen med avlösaren. ██████████ är också beviljad stöd vid de tillfällen han vistas utanför hemmet, exempelvis vid läkarbesök, varför han i dessa situationer har en personlig assistent vid sin sida.

██████████ har förelagts att svara på överklagandet, men har inte gjort det.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Personlig assistans för tillsyn

Det är i målet ostridigt att ██████████ har ett behov av tillsyn. Kammarrätten anser dock att behovet inte är av sådan karaktär att det ska

beaktas som ett grundläggande behov utan i stället som ett annat personligt behov (jfr RÅ 2010 ref. 17).

Nämnden anser att tillsynsbehovet kan tillgodoses genom att [REDACTED] [REDACTED] beviljas personlig assistans motsvarande 15 minuter per vaken timme utöver den tid när behovet tillgodoses genom andra insatser. Den tid som därmed beviljats för tillsyn motsvarar 11 timmar och 9 minuter per vecka och har av nämnden uttryckts som att han beviljas väntetid/jour under all vaken tid.

Begreppet väntetid, som tidigare benämnts jour, avser tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn. Assistans i form av väntetid har tidigare reglerats enbart i Försäkringskassans föreskrifter om assistansersättning (FKFS 2016:4) men sedan den 1 april 2018 finns en bestämmelse om detta även i 9 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Den tid för tillsyn som nämnden beviljat [REDACTED] avser vaken tid. Det är alltså inte korrekt att beteckna den beviljade tiden som väntetid, eftersom det begreppet endast avser hjälp under dygnsvilan utan att det är fråga om tillsyn. Den omständigheten att nämnden använt begreppet väntetid kan enligt kammarrätten dock inte tillmätas någon avgörande betydelse när omfattningen av hans behov av tillsyn ska bedömas. Prövningen får i stället göras genom en bedömning av om den beviljade tiden för tillsyn, som motsvarar 15 minuter per timme, är tillräcklig för att [REDACTED] ska tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Underlaget för bedömningen av tillsynsbehovets omfattning och karaktär utgörs i huvudsak av uppgifter som [REDACTED] hustru har lämnat. Karaktären och konsekvenserna av hans funktionsnedsättning talar i och för sig för att behovet av tillsyn inte är helt förutsebart. Utredningen ger dock

inte stöd för bedömningen att [REDACTED] aldrig kan lämnas ensam eller utom hörhåll. Det framgår inte heller att han ramlat eller att det inträffat några andra incidenter när han lämnats utan tillsyn. [REDACTED] har alltså inte visat att han har ett behov av tillsyn all vaken tid. Med hänsyn till det som framgår av utredningen anser kammarrätten att [REDACTED] får anses tillförsäkrad goda levnadsvillkor genom den av nämnden beviljade tiden för tillsyn (11 timmar och 9 minuter per vecka) och att nämnden därmed haft fog för att beräkna tidsåtgången för tillsynsbehovet till 15 minuter per timme. Nämndens överklagande ska alltså bifallas i denna del.

Personlig assistans för kommunikation

Underlaget för bedömningen av [REDACTED] hjälpbehov avseende kommunikation utgörs i huvudsak av logopedintyg från den 13 maj 2015 med bilagor, uppgifter från hans hustru och uppgifter från personal på daglig verksamhet. Kammarrätten anser att underlaget ger stöd för att [REDACTED] har vissa svårigheter att göra sig förstådd och till viss del förstå andra. Däremot ger underlaget inte stöd för att det krävs kunskaper om [REDACTED] hans funktionshinder eller hans kommunikationssätt för att kommunikation alls ska vara möjlig. Hans behov av hjälp med att kommunicera ska därför inte beaktas som ett grundläggande behov.

[REDACTED] har beviljats personlig assistans för ledsagning vid fritidsaktiviteter med 5 timmar per vecka, vid träning med 5 timmar per vecka och vid läkarbesök med 30 minuter per vecka. Han har också beviljats tid för stöd vid inköp av dagligvaror med 30 minuter per vecka och han deltar i daglig verksamhet 8 timmar per vecka. Även om [REDACTED] har vissa kommunikationssvårigheter visar inte utredningen att han har ett mer omfattande behov av stöd vid kommunikation i olika situationer än vad som härigenom tillgodoses. Nämndens överklagande ska alltså bifallas även i denna del.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Åsa Ståhl

Ewa Mårdberg
referent

Magnus Lundberg

/Ulrika Matsson

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 2

DOM
2017-12-20
Meddelad i Göteborg

Mål nr
7697-16

KLAGANDE

██████████ ██████████

Ombud: Johan Törvik
Humana Assistans AB
Box 184
701 43 Örebro

MOTPART

Sociala myndighetsnämnden i Kungälv kommun
442 81 Kungälv

ÖVERKLAGADE BESLUT

Sociala myndighetsnämnden i Kungälv kommuns två beslut den 23 juni
2016

SAKEN

Personlig assistans och avlösarservice enligt lagen (1993:387) om stöd och
service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet delvis på så sätt att personlig
assistans beviljas för kommunikation samt beträffande tillsyn som fulla
timmar istället för väntetid. Målet visas åter till nämnden för beräkning av
antalet timmar.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet i övrigt.

Dok.Id 489793

Postadress Box 53197 400 15 Göteborg	Besöksadress Sten Sturegatan 14	Telefon 031 - 732 70 00 E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se www.forvaltningsrattenigoteborg.domstol.se	Telefax 031 - 711 78 59	Expeditionstid måndag–fredag 08:00–16:00
---	---	--	-----------------------------------	---

BAKGRUND

██████████ ansökte om personlig assistans med 98 timmar per vecka. Sociala myndighetsnämnden i Kungälv kommun (nämnden) biföll den 23 juni 2016 ansökan med 57 timmar och 52 minuter per vecka. Beslutet motiverades i huvudsak enligt följande. ██████████ tillhör personkrets två enligt 1 § LSS. Han är i behov av särskilt stöd och då behovet inte kan tillgodoses på annat sätt beviljas han insatsen personlig assistans. Genom den beviljade insatsen bedöms han uppnå goda levnadsvillkor. Hans ansökan i den del den överstiger 57 timmar och 52 minuter per vecka avslås då behovet bedöms tillgodosett med de beviljade timmarna och insatsen daglig verksamhet som han även har.

Nämnden har den 23 juni 2016 även avslagit ██████████ ansökan om avlösarservice. Beslutet motiverades i huvudsak med att hans behov bedöms vara tillgodosedda genom insatserna personlig assistans och daglig verksamhet, varför det inte finns något behov av avlösarservice för att avlasta anhörig.

YRKANDEN M.M.

██████████ yrkar att han beviljas personlig assistans i sökt omfattning alternativt i den omfattning förvaltningsrätten anser som skälig samt att han beviljas avlösarservice i tidigare beviljad omfattning. Han anför bl.a. följande.

Trots att han inte förbättrats har nämnden minskat hans insats år efter år, vilket strider mot kontinuitetsprincipen. Även om han klarar delar av morgonrutinen själv behöver han en person bredvid under hela momentet som räcker honom tvättlappar. Hela momentet utgör därför om inte annat ett övrigt hjälpbehov. Han borde inte nekas tid att få hjälp med handräckning

av fjärrkontrollen för att han redan har använt den tiden till för att kunna sköta sin hygien. Det borde vidare vara olämpligt att endast få borsta tänderna 4 gånger per vecka samt att inte få tvätta av sig på kvällen.

Han har en tonusökning som innebär att det är svårare att hjälpa honom med på- och avklädning än en förlamad person. Den yrkade tidsåtgången är därför rimlig och han har varit beviljad denna tid i tidigare beslut trots att nämnden inte varit medveten om detta hjälpbehov. Nämnden hänvisar till uppgifter från hans dagliga verksamhet i fråga om toalettbesök, men det är oklart hur väl han klarar av att sköta detta själv. Nämnden anser dessutom att rimlig tid för ytterkläder är 5 minuter per tillfälle med hänsyn till vädervariationen och utan någon ytterligare motivering.

Av logopedintyg från 2008 och samtal med personal på hans dagliga verksamhet 2016 framgår att det krävs kunskap om honom, hans funktionsnedsättning och kommunikationssätt för att kunna kommunicera med honom och förmedla information till honom. Detta innebär att kommunikationsbehovet är grundläggande eller i vart fall ett övrigt behov.

Av utredningen framgår att han är delaktig i hushållssysslor genom att ha ett motiverat intresse av att det är städlat hemma och genom att t.ex. hjälpa till vid behandlingen av matvaror. Han kör inte dammsugaren men är med och pekar ut ställen som missas vid städningen.

Nämnden anser att ledsagningen för fritid är tillräcklig med hänsyn till att han har beviljats daglig verksamhet och möjlighet att åka på träning. I de beviljade timmarna ingår dock inte promenader vilket medför att det är tveksamt om han tillförsäkras goda levnadsvillkor genom beslutet.

Vad gäller omvärldsinformation är han inte intresserad av tv, radio eller ljudböcker som nämnden hänvisar till i sitt beslut utan han är intresserad av

tabeller, spel och dylikt från sportnyheterna rörande små lag. Prövningen ska göras utifrån behov som redan är tillgodosedda och inte huruvida behoven kan tillgodoses.

Han lämnas aldrig utom hörhåll utan om anhöriga behöver utträta något utomhus får de ideligen springa ut och in. Det finns en risk att han skadar sig själv då han inte på ett säkert sätt kan förflytta sig mellan övervåningen där han vistas och nedervåningen där toaletten finns. Tillsyn är dessutom nödvändig för att tillgodose hans behov av oförutsedda toalettbesök. Nämnden har beviljat tillsyn all vaken tid men i form av väntetid. Väntetid kan dock bara beviljas under dygnsvilan varför tillsynen bör beviljas som aktiva timmar.

Vad gäller avlösarservicen är det tveksamt om nämnden kan dra in denna insats med hänvisning till att den kan tillgodoses genom insatsen personlig assistans.

Nämnden yrkar att överklagandet avslås och vad gäller tillsyn att ärendet återförvisas om rätten skulle anse att [REDACTED] inte kan beviljas jour under dagtid. Nämnden anför bl.a. följande.

Besluten grundas på en ny bedömning av [REDACTED] behov utifrån aktuell situation. I utredningen framkommer att han själv kan tvätta sig med tvättlappar vilket är en ny uppgift. Han är beviljad handräckning med totalt 30 minuter per dag enligt yrkande och det framkommer inte att han behöver ytterligare tid för hjälp med sin personliga hygien. Han kan borsta tänderna själv men kan behöva hjälp att borsta extra noga vilket han får hjälp med 4 tillfällen per vecka, vilket är i enlighet med yrkandet i ansökan.

Logopedintyget [REDACTED] hänvisar till är åtta år gammalt och innehåller antaganden om framtiden. Det stöd som han behöver enligt

intyget är ingen kvalificerad hjälp och kan inte ses som ett grundläggande behov. Han har inget individunikt språk eller kommunikationssätt. Enligt överklagandet krävs kunskap om hans funktionsnedsättning och kommunikationssätt, men det är inte preciserat vilken slags kunskap det handlar om.

Av utredningen framgår att [REDACTED] vanligtvis inte vistas i köket när matlagning sker och inte är delaktig i städning eller byte av sängkläder. Att han vid något enstaka tillfälle varit med och bakat eller torkat en låda innebär inte att han ska beviljas stöd med dessa sysslor regelbundet.

Det har inte framkommit att [REDACTED] behov av stöd med ytterkläder uppgår till 30 minuter per dag. Han är beviljad stöd med ytterkläder vid tre tillfällen per dag veckans alla dagar, men enligt egna uppgifter är han och hans fru hemma själva utan att träffa någon annan uppskattningsvis två dagar i veckan. Även om det är rimligt att han dessa dagar lämnar hemmet för t.ex. en promenad, får behovet anses tillgodosett med beviljad tid.

[REDACTED] har 5 timmars ledsagarservice och 5 timmars stöd för att regelbundet träna på simbadet och hos sjukgymnast. Enligt lämnade uppgifter förekommer uppehåll i dessa träningar varför den beviljade tiden borde kunna utnyttjas för promenader ibland. Dessutom har [REDACTED] [REDACTED] beviljad färdtjänst, stöd med förflyttning i och ur rullstol vid bilåkning samt vid inköp av dagligvaror en gång per vecka.

[REDACTED] bedöms ha behov av viss tillsyn men inte konstant sådan. Det finns ingen faktisk grund för oron att han ska ramla eller försöka ta trapphissen eftersom han aldrig ramlat. Vidare är uppgifterna motstridiga om att han aldrig lämnas utom hörhåll samtidigt som det framkommer att frun lämnar honom inne i huset när hon klipper gräset. Om rätten delar

uppfattningen att [REDACTED] inte kan beviljas jour under dagtid borde ärendet återförvisas till nämnden för en ny bedömning avseende behovet.

SKÅLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Personer som omfattas av personkretsen i LSS har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9 samma lag, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde skall genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor (7 § LSS).

Insatserna för särskilt stöd och service är bl.a. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd för sådan assistans och avlösarservice i hemmet (9 § 2 och 5 LSS).

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS).

I förarbetena till LSS anges bl.a. följande. Assistansen ska vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Avgörande bör vara att den enskilde behöver personlig hjälp för att klara sin hygien, för att klä sig och klä av sig, för att inta måltider eller för att kommunicera med andra. Avsikten bör emellertid vara

att assistansen därutöver också ska ges i andra situationer där den enskilde behöver kvalificerad hjälp och som ingår i det dagliga livet, t.ex. om personen behöver hjälp för att komma ut i samhället, för att studera, för att delta i daglig verksamhet eller för att få eller behålla ett arbete (prop. 1992/93:159 s. 64).

I förarbetena till LSS anges att med avlösarservice i hemmet avses vanligen avlösning i det egna hemmet, dvs. att en person tillfälligt övertar omvårdnaden från anhöriga eller andra närstående. Avlösarservice avser att göra det möjligt för anhöriga att få avkoppling och uträtta sysslor utanför hemmet. Avlösarservice bör kunna erbjudas såväl som en regelbunden insats som en lösning vid akuta behov och insatserna bör utformas så att de svarar mot den enskildes aktuella situation (prop. 1992/93:159 s. 50, 76 och 178).

Förvaltningsrättens bedömning

Allmänt

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] har en kvarvarande lätt förlamning i höger arm och ben som restillstånd efter en hjärninfarkt 2007. Han har ingen förmåga att utföra viljemässiga rörelser i höger arm och hand samt en tonusökning som innebär svårigheter att räta ut fingrar och armbågen. Han har även nedsatt rörlighet och styrka i höger höft, knä och fotled vilket medför en nedsatt gångsträcka och att han använder rullstol. [REDACTED] har en kraftigt nedsatt funktionsförmåga som medför att han är beroende av annan person i flertalet aktiviteter som innefattar personlig vård.

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] tillhör personkretsen i LSS. Frågorna i målet är om han ska beviljas ytterligare personlig assistans eller om hans behov ska anses vara tillgodosedda med nu gällande beslut om

sådan insats samt om han ska beviljas avlösarservice för att tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Personlig assistans

Personlig hygien

██████████ har beviljats assistans för personlig hygien med totalt 4 timmar och 6 minuter per vecka. Vad gäller morgonhygien har han beviljats 10 minuter per tillfälle de dagar han inte duschar. Av utredningen framgår att han kan tvätta sig själv med tvättlapp men behöver stöd att blöta tvättlapparna samt att tvätta av vissa delar av kroppen. Med hänsyn till att han till stor del kan utföra momentet på egen hand och att det är aktiv tid som ska ingå i beräkningen får den beviljade tiden anses rimlig.

Det framgår vidare av utredningen att ██████████ kan borsta tänderna själv men behöver hjälp med att borsta extra noggrant ibland, vilket han även beviljats tid för 4 gånger per vecka. ██████████ har vidare beviljats stöd för morgonhygien alternativt duschning varje dag. Förvaltningsrätten anser därför inte att det är visat att han behöver ytterligare tid för tandborstning eller kvällshygien utöver den beviljade tiden. Överklagandet ska därför avslås i denna del.

På- och avklädning

██████████ har beviljats 3 timmar och 30 minuter för på- och avklädning, vilket är 30 minuter mindre än yrkandet i ansökan. För ytterkläder har han beviljats hälften av den tid han yrkat och istället beviljats 5 minuter per tillfälle 3 gånger per dag, med hänsyn tagen till att man under vissa delar av året har mindre kläder. Förvaltningsrätten anser inte att det är

visat att [REDACTED] behöver ytterligare tid än vad som beviljats för dessa moment. Överklagandet ska därför avslås i denna del.

Kommunikation

Nämnden anser att [REDACTED] inte har ett individunikt språk eller kommunikationssätt och att det inte är preciserat vilken kunskap om hans funktionsnedsättning och kommunikationssätt som behövs.

Av logopedintyget från den 13 maj 2015 framgår att [REDACTED] har ett omfattande kognitivt funktionshinder och en gravt nedsatt kommunikations- och motorisk förmåga. Han har uttalad expressiv afasi, har inget verbalt tal och uttrycker sig med hjälp av enstaka ord, gester och pekningar. Han är inte självständig i sin kommunikation och behöver mycket stöd och tålamod från sin omgivning.

Enligt personalen på hans dagliga verksamhet kommer de inte alltid fram till vad [REDACTED] vill eller menar men oftast lyckas de. Genom uteslutningsmetoden kan de ta reda på vad han vill och det fungerar att ha enklare samtal. Han kan inte själv tala med någon annan person utan bara peka på saker och härma andras ord.

Av utredningen framgår att [REDACTED] fru har uppgett bl.a. följande. Han har en pärm med bildstöd och försöker lära sig bokstäverna. Han kan inte tänka i flera steg, vilket försvårar för honom när han vill förmedla något. Det är inte lätt att förstå när han försöker berätta om en händelse eller om han vill åka till en viss plats. Det kan ta tid innan hon förstår vad han menar och han gestikulerar. Han blir irriterad när han inte blir förstådd. Ibland kan han svara ja även om han menar nej. Han kan inte förmedla sig vid läkarbesök. Hon har lättare att förstå honom än andra men det är inte

alltid hon lyckas heller. Hon brukar stötta upp i kommunikationen med familjen, sjukgymnast, läkare och vänner.

Förvaltningsrätten anser att utredningen i målet visar att [REDACTED] har stora svårigheter att göra sig förstådd, både med familj och vänner samt med läkare och sjukgymnast. Vidare framkommer att hans fru behöver tolka i många situationer. Förvaltningsrätten anser att det i normal livsföring ingår att kunna kommunicera utan att en anhörig är med och tolkar. För att få möjlighet att kommunicera med familj och vänner samt vid läkarkontakter och liknande anser förvaltningsrätten att [REDACTED] behöver få hjälp med att göra sig förstådd och att det krävs ingående kunskaper om honom och hans sätt att uttrycka sig, vilket förutsätter en specifik kompetens. Förvaltningsrätten anser således att [REDACTED] har rätt till personlig assistans för kommunikation både som grundläggande och övrigt behov. Det ankommer i första hand på nämnden att ta ställning till den tid som ska beräknas i denna del. Målet ska därför återförvisas till nämnden för en sådan beräkning.

Hushållssysslor

[REDACTED] har nekats personlig assistans för hushållssysslor med hänvisning till att han inte är delaktig i dessa sysslor varför insatsen inte kan anses utgöra ett led i det personliga stödet. Han har anfört att han är delaktig genom att ha ett motiverat intresse av att det är städlat hemma, hjälpa till vid behandlingen av matvaror och peka ut ställen som missas vid städningen. Förvaltningsrätten anser dock inte att detta deltagande är av en sådan karaktär att [REDACTED] borde beviljas personlig assistans för dessa sysslor. Överklagandet ska därför avslås i denna del.

Ledsagning under fritid

Av utredningen i målet framgår att [REDACTED] har beviljats ledsagning under fritiden med 5 timmar. Utöver det har han ledsagning för att ta sig till simbadet och sjukgymnasten med 5 timmar per vecka samt beviljad daglig verksamhet om sammanlagt 8 timmar per vecka. Mot denna bakgrund får [REDACTED] anses tillförsäkrad goda levnadsvillkor genom den redan beviljade tiden. Överklagandet ska därför avslås i denna del.

Omvärldsinformation

[REDACTED] har beviljats personlig assistans för omvärldsinformation med 10 minuter per dag. Enligt nämndens utredning yrkade han 30 minuter per dag eftersom han uppskattar högläsning och har ett intresse för historia. Enligt överklagandet är han dock inte road av tv, radio eller ljudböcker utan han är intresserad av tabeller, spel och dylikt från sportnyheterna rörande små lag. Förvaltningsrätten konstaterar att de uppgivna intressena skiljer sig åt vilket medför att det är oklart vilka dessa egentligen är och hur de kan tillgodoses. Det har dock inte framkommit att [REDACTED] inte tillgodoses goda levnadsvillkor genom den beviljade tidsomfattningen. Överklagandet ska därför avslås i denna del.

Tillsyn

Nämnden har avslagit [REDACTED] yrkande om tillsyn all vaken tid med motiveringen att det inte är visat att han inte kan vistas ensam kortare stunder. Man har dock bedömt att det är rimligt att han beviljas s.k. väntetid under sin vakna tid med undantag för när behovet tillgodoses genom andra insatser. Detta mot bakgrund av att [REDACTED] har kognitiva

svårigheter och det är oklart om han vid uppkomna situationer kan larma eller tillkalla hjälp om det skulle behövas.

I enlighet med detta har nämnden beviljat [REDACTED] väntetid, där en timme motsvarar en fjärdedels assistanstimme (se 2 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2016:4] om assistansersättning). Av samma bestämmelse följer dock att väntetid endast kan beviljas under dygnsvilan, vilket innebär att den beviljade tiden istället ska beräknas med fulla timmar (jfr bl.a. Kammarrätten i Göteborgs dom den 24 juni 2015 i mål nr 3652-14 och Kammarrätten i Jönköpings dom den 18 februari 2016 i mål nr 702-15). Det ankommer i första hand på nämnden att ta ställning till det ytterligare antalet assistanstimmar som ska utgå. Målet ska därför återförvisas till nämnden för sådan beräkning även i denna del.

Avlösarservice

Avlösarservice i hemmet är en insats som söks av den funktionshindrade, men som till sin natur främst är riktad till de anhöriga för att de ska kunna få tid till avkoppling och möjlighet att utträta sysslor utanför hemmet. [REDACTED] [REDACTED] är beviljad personlig assistans och daglig verksamhet. Genom dessa insatser får hans fru avlösning och [REDACTED] får därmed anses tillförsäkrad goda levnadsvillkor. Överklagandet ska således avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 B)

Ann Rittri

Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Kent Almkvist, Ana-Maria Stuparich Clementi och Lars Sällström deltagit.

Föredragande i målet har varit föredragande juristen Karolina Laczak.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.